

«Злочини, що полягають в пошкодженні та приховуванні» [6, с. 151]. Однак він, в порівнянні з Кримінальним кодексом України, не передбачає кримінально-правової відповідальності за погрозу пошкодження або знищення майна.

Проаналізувавши Кримінальні кодекси зарубіжних країн романо-германської правової системи та порівнявши їх з Кримінальним кодексом України, можна дійти висновку, що набутий країнами досвід захисту прав громадян від некорисливих посягань є безперечним та досить цінним, його можна переймати в певній частині й українському законодавцеві.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341 – III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – Ст.131.
2. Уголовный кодекс Республики Болгария / науч. ред. А. И. Лукашова; вступ. ст. Й.И. Айдарова; пер. с болг. Д. В. Милушева. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2001. – С. 291.
3. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии / науч. ред. и вступ. ст. Д. А. Шестакова; пер. с немец. Н. С. Рачковой. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003 – С. 504.
4. Уголовный кодекс Франции / науч. ред. Л. В. Головки, Н. Е. Крыловой; пер. с франц. Н. Е. Крыловой. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – С. 648.
5. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред. А. В. Серебренниковой; пер. с немец. А. В. Серебренниковой. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – С. 348.
6. Уголовный кодекс Японии / науч. ред. А. И. Коробеева; пер. с япон. В. Н. Еремина. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – С. 216.

УДК 343.222.2:34.05

ЛЕТУЧИЙ Микита

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОБСТАВИН, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ, ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Одним з основних методів, що використовується у науці кримінального права для раціонального дослідження і вдосконалення кримінально-правових норм є порівняльно-правовий метод дослідження. В даному аспекті особливий інтерес викликає процес утворення та закріплення в нормах законодавства зарубіжних країнах однієї з найбільш проблемних складових вітчизняного кримінального права – інституту обставин, що виключають злочинність діяння. Саме порівняння норм, що регулюють даний інститут в різних країнах світу з вітчизняним законодавством, надасть можливість скористатися досвідом більш розвинутих правових систем для покращення власного кримінального законодавства.

Питання щодо здійснення та дослідження порівняльного аналізу обставин, що виключають злочинність діяння за законодавством захід-

ноєвропейських країн розглядають такі відомі вчені-науковців, як: Малиновський А. А., Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Кузнецов Н. Ф., Нерсисян А. А., Савченко А. В., Хавронюк М. І., Додонов В. Н., Есаков Г. А., Житний О. О., Зубкова В. И., Старовойтова Ю. Г., Яценко С.С. та інші вчені.

Норми, які закріплюють обставини, що виключають злочинність діяння, зустрічаються у кримінальному законодавстві багатьох країн світу, зокрема, в законодавстві Англії, Федеративної Республіки Німеччини, Франції та багатьох інших держав.

Англійське законодавство не дає чіткого визначення обставин, що виключають злочинність діяння, але загальне право в деяких випадках визнає такі обставини. Найвідоміша класифікація таких обставин встановлена за вченням-юристом Блекстоном. За цією класифікацією кримінальна відповідальність не повинна виникати у випадках:

- 1) коли відсутня воля;
- 2) коли воля не направлена на скоєне;
- 3) коли воля була направлена примусом.

До першої групи відносили неповноліття, душевну хворобу та сп'яніння. До другої прийнято було включати помилку. Отже, за кримінальним законодавством Англії помилка визнавалась достатньою обставиною, яка виключала кримінальну відповідальність.

Наступна обставина, яка закріплена в нормах кримінального законодавства Англії, має назву «Концепції примушення, викликаной неблагополучними обставинами», яка означає, що небезпеку може спричиняти не тільки людина, а й природа; також дана обставина не супроводжується потребою вчинення злочину [3, с. 132]. обов'язковою ознакою цієї обставини є те, що небезпека повинна йти безпосередньо від зовнішніх обставин, а не від людини, яка може породити небезпеку в уяві.

Ще однією, не менш значущою обставиною, є необхідність. Ця обставина за зовнішніми ознаками дуже подібна до крайньої необхідності з Кримінального кодексу України. Необхідність не може бути визнана у випадках, якщо:

- 1) попереджене зло було меншим, ніж те, що було заподіяне;
- 2) коли зло могло бути відвернене іншим шляхом, ніж вчинення злочину;
- 3) якщо спричинена шкода була більшою, ніж необхідна.

Під дією радянського впливу Кримінальний кодекс ФРН 1968 р., закріпив у своїх нормах назву обставини, які виключають кримінальну відповідальність [5, с. 32]. Основна відмінність відносно обставин, що виключають злочинність діяння, в кримінальному законодавстві ФРН, у порівнянні з законодавством України, полягає у тому, що в кримінальному праві України для висновку відносно протиправності достатньо наявності відповідності діяння складу злочину; в німецькому праві спершу

встановлюють склад злочину, потім протиправність і на остаток – провину. Відповідно провина та протиправність в німецькому праві виходить за межі складу злочину.

У кримінальному законодавстві Німеччини зазначається: «Хто здійснює діяння, знаходячись в стані необхідної оборони, діє не протиправно». Виходячи з цього, варто зазначити, що необхідна оборона визнається підставою, що звільняє від відповідальності [5, с. 33].

Така обставина, як крайня необхідність, в кримінальному законодавстві Німеччини має власну специфіку і має два визначення у Кримінальному кодексі. Такий поділ крайньої необхідності було викликано тим, що перша обставина виключає відповідальність, а друга обставина виключає або пом'якшує саме провину. Це обумовлено тим, що в німецькому кримінальному праві усвідомлення протиправності є одним з елементами складу злочину, поряд з провиною.

Звертаючись до Кримінального кодексу Франції, варто зазначити, що обставини, які виключають злочинність діяння, розташовані в одній главі під назвою «Підстави не настання кримінальної відповідальності».

Однією з обставин, що виключає настання відповідальності за КК Франції, є примушування до вчинення злочину. В Кримінальному кодексі Франції 1810 року, закріплювалось наступне: «не має ні злочину, ні проступку, якщо під час вчинення діяння обвинувачений знаходився в стані божевілля або під примусом сили, якій не міг протистояти» [2, с. 487]. Кримінальний кодекс Франції 1998 року трохи змінив цю статтю, надавши їй іншого значення. Згідно ст. 122-2 «Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка діяла під дією якої-небудь сили або примушення, котрій вона не могла протистояти».

За законодавством Франції посягання повинне бути явним і таким, що не можна було уникнути. Також, в Кримінальному кодексі Франції закріплене поняття уявної оборони. Дана обставина тотожна з аналогічною обставиною в Кримінальному кодексі України.

Звертаючись до кримінального законодавства Латвії, варто зазначити, що в статті 29 Кримінального кодексу Латвії заподіяння шкоди нападнику при необхідній обороні не є кримінально караним у випадку, якщо воно вчинене за необережності [4, с. 145].

Згідно статті 412 Кримінального кодексу Бельгії, необхідна оборона є правомірною у випадку проникнення особи у житло, якщо той, хто заподіяв шкоду, міг припустити напад, але, в такому випадку, ця обставина не виключає злочинність діяння, а відноситься до «вибачаючих посягань», тобто, допускається для пониження покарання.

За статтею 52 Кримінального кодексу Італії, не може підлягати покаранню особа, яка вчинила діяння за необхідністю захищати власні права або права іншої особи від наявної небезпеки посягання, за умови,

що захист є співрозмірним шкоді, яка завдається при посягання на законні права та блага особи. Так само як і в вітчизняному законодавстві, для кримінального законодавства Італії, для визнання в діях особи необхідної оборони характерним є обов'язковість дотримання наступних умов:

- дійсність і наявність посягання;
- неправомірність посягання;
- співмірність заподіяної шкоди характеру та суспільній небезпеці посягання.

Отже, варто зазначити, що інститут обставин, що виключає злочинність діяння, є одним із найдавніших та найскладніших в теорії та практиці кримінального права. Обставини розглянуті в законодавстві різних країн Європи та світу, хоча, вони і називаються по-різному та мають власний притаманний лише їм характер, проте, є дуже схожими за зовнішніми ознаками з обставинами, закріпленими в кримінальному законодавстві України.

Л і т е р а т у р а :

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков. – Харків: Право, 2011. – 520 с.
3. Малиновский А. А. Сравнительное правоведение в сфере уголовного права: моногр. / А. А. Малиновский. – М.: Междунар. отношения, 2002. – 376 с.
4. Савченко А. В. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та федерального кримінального законодавства Сполучених Штатів Америки: дис. доктора юрид. наук: 12.00.08 / А. В. Савченко. – К., 2007. – 616 с.
5. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии / под ред. Д. А. Шестакова. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. – 524 с.
6. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. – К.: Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.

УДК 343.611

ПОКРАСОВ Максим

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА З МОТИВІВ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ

В світлі глобалізації людського суспільства, коли кордони між державами перестали бути перешкодою для туризму, навчання, праці, все частіше постають проблеми, що загрожують безпеці кожної людини та суспільства в цілому. До них належать крайній націоналізм, расизм, ксенофобія та антисемітизм. Україна також нерідко стикається з проявами національних та релігійних протиріч. І не так давно національне кримі-